

Předmluva

Když začala nyní válka, strhující skoro celou Evropu do hrozného zápasu, a když tento zápas nabyl v krajích belgických a francouzských, kam vnikli Němci, nevidaného rázu, že se vraždili bezbranní a civilní obyvatelstvo olupováno o prostředky živobytí, pokoušeli se někteří omlouvat tyto hrůzy, s oblibou mluvili o »boji za existenci«.

Nato se objevil v »Times« protest, že se takhle zneužívá Darwinovy terminologie. V listu stálo, že podobný výhled jest o málo více, než použitím myšlenek přejatých z vulgárních, chybných představ darwinovské teorie (o »boji za existenci«, o »vůli k moci«, o »přežití nejzpůsobilejšího« a »nadčlověku«, atd.) ve filosofii a politice, že však jest v anglickém jazyku spis, »který vykládá biologický a sociální pokrok nikoli vše převládající hrubou silou a vychytralostí, ale vzájemnou spoluprací«. Bylo tedy navrženo, aby bez prodlení vyšlo laciné vydání přítomné knihy.

Nyní ji má čtenář v rukou. Jest to úplný překlad prvního vydání, jen Dodatek vypuštěn, protože obsahoval látku spíše speciální.

Dvanácte let uplynulo od prvního vydání této knihy a možno říci, že její základní myšlenku, myšlenku, že pospolitost jest ve vývoji důležitým pokračováním činitelem, začínají konečně biologové uznávat. Ve většině hlavních děl o vývoji, které vyšly v poslední době v Evropě, se již upozorňuje, že v zápasu o život nutno rozeznávat dvě různé stránky: v nejširším zápasu s nepříznivými podmínkami soupeřnými a s druhy soupeřnými a boj vnitřní, uvnitř druhu o prostředky k živobytí. Rovněž se doznává,

že dosah i vývojový význam tohoto vnitřního zápasu byl přeháněn, k velkému politování samého Darwina, a naopak zase podceňován význam družnosti a společenského pudu zvířat pro rozkvet dříví, v opak Darwinova učení.

Začínají-li však uvedení myslitelé uznávat význam pospolitosti a vzájemné podpory u živočichů, nedošli tak daleko v druhé části mé these, t. j. jak důležité jsou tyto dva činitele v historii lidstva pro rozvoj pokrokových sociálních zřízení. Současní vědci myslitelé stále ještě se kloní k názoru, že široké vrstvy mají malý podíl na vývoji sociálních zřízení člověka a že pokrok v tom směru byl zásluhou intelektuálních, politických a vojenských vůdců líných mas.

Tato válka, která přivedla většinu civilizovaných evropských národů v úzký slyk nejen se skutečností válečnou, ale i s tisíci vedlejšími účinky války ve všedním životě, jistě přispěje k obratu v dnešních naukách. Ukáže, kolik třeba tvůrčího, budujícího genia širokých vrstev, má-li národ předržeti těžké dějinné chvíle.

Dnešní válečnou pohromu nepřipravovaly, ani jejich barských metod nevytvorily široké vrstvy evropských národů: jest to práce jejich vládců, jejich intelektuálních vůdců. Široké vrstvy neměly podíl na přípravě dnešních jatek a ještě méně spoluvytvářely dnešní způsob válčení, které v nejmenším nedbají všeho toho, co se považovalo za nejlepší dědictví civilizace.

Nebude-li tohle dědictví nadobro zničeno a mužemeli doufati, přese všechny zločiny v této »civilizované válce«, že nauka a tradice lidské solidarity vyjdou neporušeny z dnešní hrozné zkušky, pak jen proto, že vedle vyhlazování, organizovaného shůry, jsme svědky i tisícerych projevů samovolné pospolitosti, o níž mluvím v této knize v kapitole, věnované člověku.

Ty selky, které dávaly německým a rakouským zajatcům, vlekoucím se unaveně ulicemi říjenskými, chléb, jablka a tu a tam nějaký groš, ty tisíce žen a mužů, kteří čekali na ra-něné, bez rozdílu, zda jsou to přátelé či nepřátelé, důstojníci či vojáci, ti francouzští a ruští sedláci, starci, kteří zůstali

ve vsi jen se ženami a rozhodli ve vesnické hromadě, že se budou orati a osévati pole těch, kteří byli »tam«, v nepřátelském ohni, ty družstevní kuchyně a »p o p o t t e s c o m u n i s t e s«, které vznikly po celé Francii, ta spontánní pomoc belgickému národu z Anglie a Spojených států i pomoc ruského lidu zničenému Polsku, ve všem tom počínání jest taková spousta dobrodiní, svobodně organizované práce a energie, že to přestává být »milosrdenstvím« a jest to prostě pomocí sousedskou, všechno to a přemnoho jiného jest zárodek nových forem života. Povede to k novým zřízením, jako z pospolitosti v raních dobách lidstva vznikla později nejlepší pokroková zřízení civilizované společnosti.

Dnes zvláště bych rád upozornil čtenáře na kapitoly této knihy, které jednájí o prvotních a středověkých formách pospolitosti.

Činím tak v opravdové naději, že uprosřed bídy a agonie, do níž válka vrhla celý svět, jest přece jen ještě možná víra, že tvůrčí schopnosti lidí neumdlévají a že tedy jejich vlivem si budou lidé, a snad i národové, lépe rozumět.

P. KROPOTKIN

Brighton, 24. listopadu 1914.